

Dr. Zsiga Tibor

Az ezerszer elátkozott Trianon és a „hűséges falvak”

Aki veszi a fáradságot, hogy az első világháborút követően „trianoni békeszerződés” néven Magyarországra rákényszerített nemzetközi szerződés néhány részletét áttekintse, rögtön világossá válik számára, hogy a „béke-mű” semmiben sem hasonlít az egyenlő jogú szerződő felek megállapodására. 1920. június 4-től, - a „szerződés” aláírásától - eltelt időben még nem akadt magyar ember, de reálisan gondolkodó más nemzetiségű sem aki azt igazságosnak, az első világháborút követő rendelkezési elveknek megfelelőnek ismerte volna el.

Semmivel sem igazolható, hogy az első világháborúban győztes hatalmak (Anglia, Franciaország, Olaszország, Egyesült Államok, Japán és szövetségeseik) által diktált „békekonferencia” valamennyi Magyarországgal szomszédos országot kisebb-nagyobb mértékben „megajándékozta” magyarok lakta területekkel, magyar nemzetiségű lakosokkal. Az összesített mérleg elképesztő magyar és nemzetközi szempontból egyaránt. Magyarország területe mintegy harmadára (93 000 km²-re), lakóssága kevesebb mint felére (7,6 millióra) csökkent. Az ország határain kívülre került több mint 3 millió magyar, köztük olyan zárt közösséget alkotók is mint a Székelyföld.

Az első világháborúban vesztes országok közül Magyarország szenvedte el arányaiban a legnagyobb területi veszteségeket. Könyvtárnyi irodalmat képviselnek azok a művek amelyek leírják a magyar hivatalos állami szervek, szervezetek, közösségek az egyes emberek küzdelmét a „trianoni - békeszerződés” megváltoztatásáért. A legtöbb feldolgozásban közös megállapításként fogalmazódik meg: a „trianoni - békeszerződés, nem szerződés volt, hanem a győztesek diktátuma a gazdaságilag, katonailag tönkretett Magyarországgal szemben. Ellene a győztesek (az antant) erőfölénye miatt semmit sem lehetett tenni, el kellett fogadni a megalázó feltételeket. Ez a megállapítás nem vitatható, a „trianoni - békeszerződés” kényszer hatására született! Ezt a súlyos körülményt egyértelműen kifejezi a korabeli magyar nemzetgyűlés a szerződés törvénybe iktatásakor kinyilvánított állásfoglalása is. A „békeszerződés” magyar törvények közé iktatásának első mondata azzal kezdődik, hogy „ Tekintettel a kényszerhelyzetre, mely Magyarországra nézve a világháború szerencsétlen kimenetel folytán előállott...”¹.

A győztes antant országok nyomasztó fölénye olyan gondolatokat is szült Ma-

gyarországon amit később a közvélemény is elfogadtatott, többek között azt hogy az események körülmények között semmit sem lehet tenni a súlyos feltételek enyhítésre. Pedig ez nem így volt! Magyarország állami szervei, társadalmi szervezetek (többsége liga néven jött létre), az egyes emberek ha kellett nemcsak tiltakoztak, hanem ha lehetett még fegyvert is fogtak. Sajnos ezek a hazafias helytállások, amelyek csak helyi jellegűek lehettek a későbbiekben nem mindig kaptak kellő elismerést, a megbecsülést, sőt egyesek feledésbe is mentek.

Néhányat ezekből. A történelmi Vas megye egyik járási székhelye volt Mura-szombat (Murska Sobota). Ezt járási székhelyet 1918. december 28.-án megszállta egy horvát katonai különítmény. A helyi lakosság a területi katonai parancsnoksággal összefogva 1919. január 3.-án fegyveresen felszabadította önmagát. Ez volt az első magyar fegyveres ellenállás. Ennek értékéből semmit sem von le az a későbbi körülmény, hogy a békekonferencia Mura-szombatot a Szerb - Horvát - Szlovén államhoz csatolta és fegyveres erővel megszállta. 1919. januárjában a cseh katonaság átkelt az Ipoly folyón és elfoglalta Balassagyarmatot. A helyi lakosság, főleg a vasutasok szövetkezve a közeli magyar katonákkal 1919. január 29.-én kezdett fegyveres akcióval kiverte a városból a betolakodókat. A hazafias tettükért a várost később „Legbátrabb Város” („Civitas Fortissima”) címmel tüntették ki. 1919. november 29.-én a történelmi Zala megye volt járási székhelyén Alsólendván (Lendava) folyt fegyveres küzdelem a megszálló szerb - horvát katonaság ellen. 2. A fegyveres küzdelmek közül ugyan csak néhány hozott felszabadulást, de az itt felsoroltak is érzékeltetik, hogy a lakosság nem csupán passzívan tudomásul vette a történeteket, hanem tenni akart azok megváltoztatásáért.

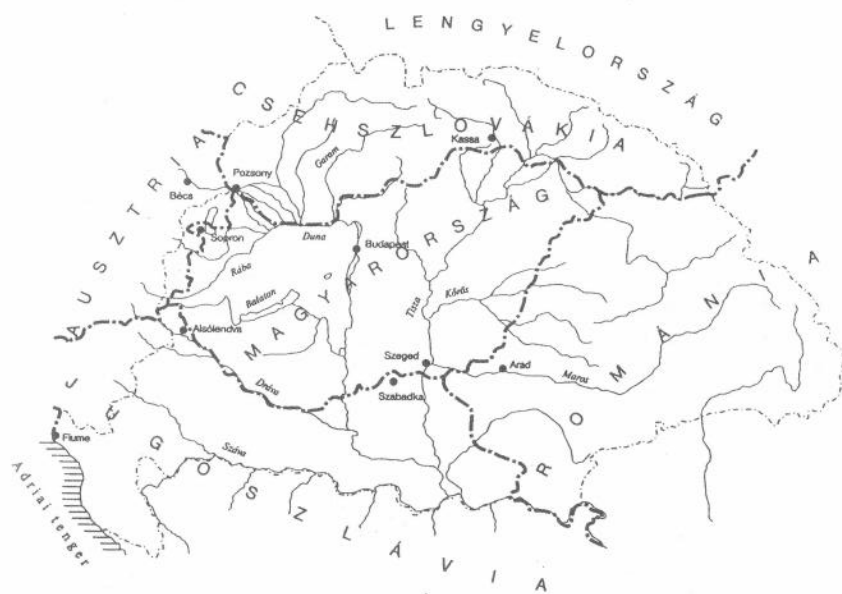
A „trianoni - békeszerződés, teremtette helyzet megváltoztatásáért folyt küzdelem nem ért véget az előzőekben leírt esetekkel. Ugyancsak az érintett lakosság Magyarország iránti ragaszkodása késztette cselekvésre az eseményekkor Nyugat - Magyarország lakosságát. Minden lehetséges módon, még fegyverrel is küzdött Magyarországon való maradásáért. Ebben a küzdelemben érdemelte ki Sopron városa a „Leghűségesebb Város” („Civitas Fidelissima”) és a Vas megye Szentpéterfa községe pedig a „Leghűségesebb Falú” („Communitas Fidelissima”) kitüntető címet.

Sopron város és a környező községének népszavazási akaratnyilvánítása mellett, kevésbé ismert az az eseménysor amely lehetővé tette, hogy Ausztriának 1921. december 3.-án ugyancsak kényszerből átadott, volt magyar községekből 10 hogyan térhetett vissza a több hónapos osztrák uralom alól. Pedig ez is elismerést, megbecsülést, megörökítést érdemel a többi hősi küzdelemmel együtt! A következőkben ennek vázlatos áttekintésére kerül sor.

A sanit germaini és a trianoni békeszerződések

Magyarország és a vele szomszédos Ausztria között az első világháború befejezéséig nem volt lényeges határvita. A határ természetes vonalak mentén, északon a Lajta folyónál, középen a Rozália - hegység gerincén, délen pedig a

Magyarország határai a trianoni békeszerződés előtt és után

Jelmagyarázat

- — — A békeszerződés előtti határ
- - - A békeszerződés utáni határ

Lappincs - folyónál volt. A világháborút követően a köztársasággá váló Német - Ausztria első parlamentje bejelentette igényét Nyugat - Magyarország Moson, Sopron, Vas megyéiben a németek által lakott területekre. Erre a területre, mint „szláv-folyósóra” („korridorra”) Csehszlovákia, és a Szerb - Horvát - Szlovén állam ugyancsak igényt tartott.

A Párizsban ülésező békekonferencia az Ausztriának átadott első békefeltételekben a két ország történelmi határán nem változtatott. Ezt követően az osztrák kormány külön jegyzékben fogalmazta meg területi és lakossági igényét Magyarországgal szemben. A fő indokuk a terület nemzetiségi összetétele volt.

Ebben az időben a határmenti lakosság 75 %-a német, 15 %-a horvát, 8 %-a magyar, a többi egyéb nemzetiségű kategóriába tartozott. Bár a békekonferencia mérsékelte az előterjesztett osztrák igényt, de 1919. szeptember 10.-én Sanit Germainban átadott végleges békefeltételekben 4570 km²-t, 345 000 lakóst, benne három várost Rusztot (Rust) Kismartont (Eisenstadt) és Sopront Ausztriához csatolásáról rendelkezett.

Ugyan az osztrák hivatkozás a nemzetiségi összetételre megalapozott volt, csak azt nem vették figyelembe, hogy a lakosság többsége - beleértve a németeket is - Magyarországon kívánt maradni. Az első világháborút követő magyar kormányok, (a Károlyi -, a Tanácskormány) széleskörű autonómiát biztosítottak a nyugat - magyarországi német nemzetiségűeknek. Létrehozhatták és meg is szervezték önkormányzati szervezeteiket is. A német nemzetiségiek között több mozgalom indult a Magyarországon maradásukért.

Magyarország csak jóval később kapott meghívást a béketárgyalásokra mint Ausztria. Az előzetes, de végleges békefeltételekben is a magyar - osztrák határt az osztrák békefeltételekben foglaltakkal azonosan állapították meg. Magyar részről számos jegyzékben cáfozták annak igazságtalanságát. Magyar delegáció megalapozottan hivatkozott arra, hogy a két vesztes országok ne gyarapodjon egymás javára, Ausztriát nagyobb felelősség terheli háborúért, mint Magyarországot, a magyar lakosság akarátát vegyék figyelembe, adjanak lehetőséget a népszavazásra. A népszavazást széleskörűen alkalmazta a békekonferencia az első világháborút követően, de ennek lehetőségéből tudatosan kizárták Magyarországot. Pl. népszavazás volt Belgiumban, Sziléziában, Ausztriában. Minden hiába volt a magyar érvelés a Párizs melletti versaillesi - kastélyrendszer Kis-Trianon palotájában 1920. június 4.-én alá kellett írni Magyarország új határait megállapító területi határozmányokat, a békeszerződés többi rendelkezéseit pedig a Nagy - Trianon palotában.

A magyar - osztrák határok megállapításánál a győztesek érdeke érvényesült. „Megajándékozták” magyar területekkel az osztrákokat, mert még a végleges osztrák békefeltételek előtt lemondtak a Németországgal való egyesülésről (az Anschlussról). Így nem jöhetett létre a győztesekkel szemben egy újabb, erős szövetség, amely ismét veszélyt jelenthetett volna számukra Európában. A ki nem mondott indokok között szerepelt az is, hogy Ausztria nem követte Magyarországot a radikális baloldali hatalomra való (Tanácsköztársaságra) áttérésben, amely ugyancsak nem volt kívánatos a győzteseknek. Az antant hatalmi érdekek mellett, tehát eltörpültek a megalapozott magyar érvek.

Amit Magyarországnak nem sikerült a nemzetközi fórumon - a békekonferencia szintjén - elérni azt az osztrákokkal folytatott kétoldalú tárgyalásokon akarta megvalósítani a magyar kormány. Kormány szintű tárgyalásokat kezdeményezett az osztrák kormánnyal, hogy megkapja a osztrákok hozzájárulást az átcsatolni rendelt területen a népszavazáshoz. Az osztrák részről kezdetben ugyan hajlandóságot mutattak erre, de miután a békekonferencia által engedélyezett, 1920 október 10.-én Karintiában megtartott népszavazás kedvezően befejeződött számukra, fokozatosan elzárkóztak tőle. Tehát az osztrák kormány valójában taktikázott a népszavazás lehetőségével a neki ítélt nyugat - magyar-

országi területen, csak addig támogatta amíg érdekébe állt.

Lajtabánság a felkelők állama

A magyar békeszerződés végrehajtása - a békekonferencia által előírt szabályoknak megfelelően - 1921. július 26.-tól vált esedékessé. Ennek megfelelően a Sopronban állomásozó Ferrario olasz tábornok vezette Szövetségi Katonai (amely később Tábornokira változott) Bizottság kidolgozta a nyugat - magyarországi területek átadási rendjét, amelyet nyilvánosan is közzétett.

1921. július 27.-én Grazban megtartotta alakuló ülését a Magyar - Osztrák Határmegállapító Bizottság. A bizottság vezetője André Jocard francia őrnagy, tagjai Enrico Calma olasz őrnagy, Artur Craven angol ezredes, Yamaguchi japán ezredesek voltak a győztes antant részéről. A bizottság munkájában, mint érdekeltek: osztrák részről Stefan Neugeberger, magyar részről kezdetben Keresztes Artur ezredes, majd dr. Villani Frigyes, a befejezéskor pedig dr. Traeger Ernő vettek részt. 3. Ez a bizottság is közzétette működésének megkezdését.

A Szövetségi Katonai Bizottság - amely a győztes hatalmakat képviselte - némi módosítás után a nyugat - magyarországi területek átadásának, illetve átvételének kezdetét 1921. augusztus 28.-ban határozta meg. Az átadandó területet három zónára (A - B - C - zónákra) osztotta. A zónákból fokozatosan kellett kivonulni a magyaroknak és ugyanolyan ütembe bevonulni oda az osztrákoknak. Így akarták elejét venni egy esetleges összecsapásnak.

Az előkészületeknek megfelelően a nyugat - magyarországi területek átvételére 1921. augusztus 28.-án reggel különböző határpontokon az osztrák csendőrök-ből és vámőrökből álló 11 alakulat lépte át a történelmi magyar - osztrákhatárt. Az osztrák fegyveresek a határ átlépést követően Ágfalva és Pinkafő (Pinkafeld) térségében tüzet kaptak és rövid megállásra kényszerültek. A terület átvételére érkező osztrák fegyveresekkel szemben a magyar felkelők fegyveres ellenállása napról - napra fokozódott és napokon belül kiterjedt az egész átadásra ítélt területre. A magyar felkelők Magyarország egész területéről, - de főként Duna - Tisza közéből - érkeztek. A határmenti térségből nagyobb csoportok szerveződtek Szombathelyről, Kőszegről, Sárvárról Sopronból és Magyaróvárról.

A kezdetben különálló felkelő csoportokat Prónay Pál egyesítette saját parancsnoksága alatt. Az egyesített magyar felkelő erők 1921. szeptember első felében kiverték az átadási terület egy részén tartózkodó osztrákokat. A magyar kormány is időközben kiürítette a még fennhatósága alatt álló területeket is. A jogilag és a valóságban is uratlanná vált nyugat - magyarországi területeken Prónay Pál „fővezér” ideiglenes bánná választásával Felsőőrön, 1921. október 4.-én létrejött egy új állam Lajtabánság néven. Lajtabánság „Alkotmányozó Gyűlése” önmagát önállónak és függetlennek és semlegesnek nyilvánította, valamint meghatározta saját állami szervezetét és címerét.

A felkelők ellenállása, az új állam létrejötte új helyzetet teremtett Magyarországon és Ausztria számára egyaránt. Ausztria nem akart harcolni a neki ítélt nyugat - magyarországi területekért, békésen akarta azt birtokba venni. Magyarország sem lépett fel fegyveresen a magyar felkelők szemben. A magyar kor-

mány az új helyzetben lehetőséget látott egy esetleges békés megegyezésre az osztrákokkal.

A környező antant országok látva a magyar és osztrák kormányok várakozó álláspontját a új helyzetben elsőként Csehszlovákia és nem sokkal később pedig Olaszország vállalta a közvetítését a békés megoldásban. A Nagykövetek Tanácsa viszont Olaszország, mint „Szövetséges Főhatalom” közvetítését hagyta jóvá.

A „velencei - jegyzőkönyv”

A békeszerződés békés végrehajtásának kidolgozására a magyar és az osztrák kormány képviselői az olaszországi Velencébe utaztak és Della Toretta olasz külügyminiszter közreműködésével 1921. október 11- 13 között tárgyalásokat folytattak a Municipio palotában. Magyarországot Bethlen István miniszterelnök és Bánffy Miklós külügyminiszter képviselték, Ausztriát Johan Schobert kancellár és külügyminiszter. A tárgyalásokat siker koronázta. A megegyezést jegyzőkönyvbe foglalták. Innen ered a megállapodás későbbi elnevezése „velencei jegyzőkönyv”-nek. A jegyzőkönyv első fejezetében rögzítették, hogy a magyar kormány vállalja a az átadni rendelt területről (Lajtabánságból) 3 héten belül a magyar felkelők eltávolítását.

Ennek fejében a második fejezetben az osztrák kormány hozzájárult, hogy a terület átvételét követő 8 napon belül Sopronban és a környező nyolc községben (Ágfalva, Balf, Fertőboz, Fertőrákos, Harka, Kópháza, Nagycenk, Sopronbánfalva) a Szövetségek Tábora Bizottság felügyeletével és szabályozásával népszavazás dönthet a határozás kérdésben.

Ausztria azt is vállalta, hogy a kijelölendő magyar - osztrák határon elfogadja a Magyar - Osztrák Határmegállapító Bizottság döntését. Amennyiben a bizottság döntését mégis vitatná alárendeli magát a Népszövetség Tanácsa által hozandó döntésének. E két fő kérdés mellett még egyéb részletekben (vasút használat, felkelőkkel szembeni magatartás .. .stb.) is egység jött létre.⁴

A „velencei - jegyzőkönyv” első fejezetében foglaltak gyorsan teljesültek. A magyar kormány a magyar honvédség felvonultatásával, „testvér-harc” kilátásba helyezése árán is arra kényszerítette a felkelőket, hogy az átadni rendelt nyugat-magyarországi területekről vonuljanak ki. A felkelők kivonulása után a nyugat-magyarországi területekre lassú ütemben az osztrák katonaság vonult be és nem a csendőrség és a vármórség mint először. A lassítással mind inkább távolabbi időre akarták kitolni a soproni és környéki népszavazást. A terület átadása hivatalosan a Szövetségek Tábora Bizottság által 1921. december 3-án történt meg Ausztria részére, kivéve abból a népszavazási területet.

A népszavazás viszont nem történt meg a megállapodásban foglalt, átadást követően 8 napon belül, mert az osztrák hatóságok folyamatos és többségében megalapozatlan bejelentéseivel osztrákot a nemzetközi népszavazási bizottság. Amikor minden osztrák ellenvetés hiába való volt, bojkottként december 13-án elhagyták Sopront, be sem várva a népszavazást és annak eredményét. 1921. december 14-én, 15-én és 16-án megtartott népszavazás során a szavazás-

ra jogosultak közel kétharmada (65, 2 %-a) Magyarországon való maradás mellett szavazott. Különösen nagy volt szavazati arány Sopron városában ahol a leadott szavazatok 72,8 %-a Magyarországgal maradt.

Tehát így élt Sopron és környéke azzal a lehetőséggel, hogy megnyilatkozhatott a hovatartozás kérdésében. A népszavazás eredményét a Nagykövetek Tanácsa jóváhagyta és azt plakátokon is közzé tették. Sopron pedig méltán érdemelte ki a magyar nemzetgyűlés által törvénybe iktatott „Leghűségesebb Város”, „Civitas Fidelissima” kitüntető címet.⁵

A határmegállapítás és lehetőségei

A békekonferencia sajátosan határozta meg az új, a határmegállapító bizottságok által kijelölendő határokat. Bár a szövegesen írt szerződéshez térképeket is mellékeltek, de mégis a szöveges megfogalmazás volt az irányadó. A határvonal szöveges leírásában fixpontokat határoztak meg és azok közötti képzeletbeli vonalat. A képzeletbeli vonalat a határmegállapító bizottságnak a helyszínen kellett kijelölni az adott terület közigazgatási és helyi gazdasági érdekre tekintettel. Pl. A magyar-osztrák határon többek között fixpontként került meghatározásra Moson megyében Köpcsénytől (Kittsse) keletre egy pont és Mosonszentjánostól délnyugatra lévő 115. magassági pont. A két fixpont közötti képzeletbeli vonalon kellett bizottságnak a határ kijelölést elvégezni.⁶

Konkrétan szabályozott volt a határmegállapító bizottság döntési rendszere. A békeszerződésben foglalt fixpontoktól eltérni, csak a bizottság minden tagjának ígényli szavazatával lehetett. Amint az előzőekben tárgyalásra került már a határmegállapító bizottság négy (angol, francia, olasz és japán) antant ország-beli tagokból, valamint a két érdekelt ország (magyar és osztrák) képviselőiből állt. A fixpont áthelyezése minden esetben valamelyik érdekelt ország rovására történhetett volna, ezért a károsodó országnak a képviselője nem szavazta meg. Tehát ezzel kizárta tették a kijelölt határvonal lényegi változtatását.

A fixpontok között kijelölendő határvonal megállapítása viszont többségi szavazással is történhetett. A szavazásoknál a négy antant-tag a gyakorlatban mindig egységesen szavazott és többséget is képviselt, így eldönthettek minden vitás kérdést önállóan. Az érdekelt államok képviselői csak meggyőzéssel befolyásolhatták a határvonal alakulását. A határmegállapítás ezen szabályait a Nagykövetek Tanács 1920. július 22-én kiadott „Utasítás”-a tartalmazta, ezt alkalmazták általánosságban, ezért a napi gyakorlatban „Általános Utasítások”-nak is nevezték.

A magyar határok kijelölésénél azonban létezett, a magyar szempontból kedvezőbb utasítás is. Ennek az előzménye az volt, hogy a békekonferencia az országot csonkító határozványainál nem hagyhatta figyelmen kívül azt a tömérdek és nagy többségében megalapozott magyar indokot amelyet a békeszerződéssel szemben felhoztak. A magyar „béke-mű” meghatározó rendelkezéseinek „megalakítása” Georges Clemenceau francia miniszterelnök személyéhez kötődik, aki egyben a békekonferencia elnöke is volt. Az aláírásakor már nem ő töltötte be ezt a tisztséget. Helyébe Alexander Millerad lépett. Ő a békekonferencia nevében

1920. május 6.-i dátummal egy „Kísérő-level”-et mellékelte a végeleges magyar békefeltételek mellé. Ebben a „Kísérő-level”-ben elismerték, hogy a meghúzott határok ugyan nem felelnek meg mindenben az igazságosságnak, de ezt a határmegállapításnál majd orvosolni lehet.

A „Kísérő-level” nagy reményeket ébresztett Magyarországon. Ez annyira komolynak tűnt, hogy a Nagykövetek Tanácsa 1920. június 3. -i dátummal kiadta a „Pótutasítások”-nak nevezett szempontjait a magyar határok megállapításánál. Mindez egy nappal korábban volt mint a „békeszerződés” aláírása megtörtént volna.⁷

A „Pótutasítások” lényeges tartalmi eleme volt, hogy a határmegállapító bizottság többségi szavazattal is dönthetett a „békeszerződésben” meghatározott fixponttól való eltérésben. Amennyiben valamelyik érdekelt fél a döntéssel nem értett egyet az a Népszövetség Tanácsához fordulhatott, a Nagykövetek Tanácsa közreműködésével. Magyar szempontból úgy tűnt, hogy a súlyos területi veszteségeket a határmegállapításnál csökkenteni lehet. Mindez enyhítette az aláíráskori sokkot is. A csalódás akkor következett be amikor a határmegállapító bizottságok megkezdték munkájukat. Ekkor derült ki, hogy a szomszédos országok egyike sem ismerte el a „Pótutasításban” foglaltakat, mondván, hogy azt a békekonferencia nem csatolta az általuk is aláírt szerződéshez. Így a „Pótutasítások” „nesze semmi fogd meg jól” közmondással lett egyenlő. A csehszlovák, román, jugoszláv határok megállapításánál Magyarországot hiába hivatkozták rá.

Mindezekre tekintettel vált jelentőssé a „velencei-jegyzőkönyv”-ben az az osztrák kötelezettség vállalás, hogy a „Pótutasítások”-nak megfelelően határ kijelölésnél elismeri a határmegállapító bizottság határozatát, de ha ez mégis sérelmes lenne számára, felterjesztés után elfogadja a Népszövetség Tanácsának döntését.

A Magyar-Osztrák Határmegállapító Bizottság munkáját időben hátráltatta a nyugat-magyarországi területeken kitört fegyveres felkelés, továbbá azon egy új állam, a Lajtabánság megalakulása. Ugyancsak ilyen késleltető tényezővé vált IV. Károly, az utolsó magyar király 1921. október 20-án másodszori megjelenése is hogy Magyarországon az államfői hatalmának visszaállítására. Sopronból fegyveres kísérettel indult Budapestre. A királyt ebben a nyugat-magyarországi területeken lévő közhatalmi és katonai szervezetek többsége támogatta. A visszatérési kísérlet ugyan meghiúsult, de az általános rend csak nehezen állt helyre.

Ezekre a körülményekre tekintettel a határmegállapítási munkálatok csak azokra az előkészületekre szorítkozhattak, amelyek nem igényeltek helyszíni tevékenységet. A bizottság az első plenáris ülését 1921. szeptember 24-én tartotta, amelyet aztán számos követett. Az előkészítés során a megvonandó magyar-osztrák határt három szakaszra osztották. Az „A” szakasz Köpcsénytől (Kittsee) keletre lévő magyar-osztrák-csehszlovák hármashatártól a Fertő tó déli részéig tartott, a „B” szakasz a Fertő tó déli részétől Kőszegtől nyugatra lévő földrajzilag legmagasabban pontig, az Írottokig húzódtott. Az utolsó a „C” szakaszt pedig az Írottoktól a magyar-jugoszláv-osztrák hármashatárig, Tókáig

jelölték ki. A szakaszok kijelölésének a munkálatok sorrendisége, az érdekelt felek előterjesztése szempontjából volt jelentősége.⁸

Lényeges kérdésként merült fel, hogy az irányadó szempontok szerint - a Nagykövetek Tanácsának „Általános- és Pótutasítás” -nak megfelelően - milyen mértékű lehet a „békeszerződés”-ben leírt határvonaltól való eltérés? Ezt főleg a magyar fél forszírozta, hisz minél nagyobb Ausztriához átcsatolt területre kívánta bejelenteni igényét. Az osztrák fél ennek az ellenkezőjére törekedett. A már átcsatolt magyar területeken kívül továbbiakat akart megszerezni Magyarországtól. Szükségessé vált a „Pótutasítás”-ban foglaltak értelmezése, ebben kérték a Nagykövetek Tanácsának az álláspontját is. Végso soron a változtatás lehetőségét a „békeszerződés”-ben kijelölt vonaltól csak kis mértékre, mintegy öt kilométernyi eltérésre korlátozták. Az értelmezésük szerint a változás nem lehet olyan mérvű, amely „... lényegében kérdésessé tegyék a szerződés által leírt vonalat.”⁹ Ez állásfoglalás újabb csalódást keltett magyar részről. Ezzel kizárták, hogy a történelmi Vas megye egykori járási székhelyét Felsőórt (Oberwart) a körülötte lévő színmagyarokat, az általuk alkotott magyar nyelvi-szigetet Alsóórt, (Uterwart) Órisziget (Siget i.b. Wart) a határ-megállapításba bevonják, jöllehet az erre vonatkozó igényét Magyarország már előterjesztette.

Az előkészületek alatt Magyarország a határmegállapító bizottsághoz előterjesztett javaslata szerint - beleszámolva Sopron és környéke népszavazás útján visszakerülteket is - visszakövetelte az Ausztriához átcsatolt lakosság 23, 2 % -t, a terület 27, 1 % -t.

Az osztrák követelések Magyarországgal szemben ennek csupán tizedét tették ki, ami érthető is volt hisz a továbbiakban már nem tudtak alappal hivatkozni semmire sem.¹⁰

A meghallgatások, tanúságtételek

Magyarország és Ausztria, mint érdekelt felek javaslatai között lévő nagy eltérés mindenképpen indokoltá tette a helyszíni vizsgálatokat a bizottság antant tagjai számára. A helyszíni vizsgálat tulajdonképpen az érintett lakosság meghallgatását, nyilatkoztatását jelentette a hovatartozás kérdésében. Mindenképpen le kell rögzíteni ez nem népszavazás volt, mintahogy még most is a köztudatban él. A meghallgatott lakosságnak, - aki élni kívánt ezzel a lehetőséggel - meg kellett jelennie a határmegállapító bizottság előtt, ott írásban, vagy szóban, nyíltan kellett kifejezni a hovatartozási szándékát. Tehát ez egészen más formula volt ez mint a Sopron és környékén lefolyt népszavazás. Ott a vélemény nyilvánítás titkos formában, szavazócédulával történt. Sajnos a helyszíni meghallgatáskor az osztrák fennhatóság alatt álló magyar érzelmeik akik nyíltan vállalták véleményüket Magyarországgal mellett, többségében később retorzióban részesültek. Hivatalos magyar statisztikai adatok bizonyítják, hogy 1921 - 1924 között 1221 személynek kellett átmenekülnie Várvidékről (Burgenlandból) Magyarországra az üldöztetés elől.¹¹

A Magyar - Osztrák Határmegállapító Bizottság 1922. március 2.-tól, március 12-ig terjedő időközben autóval bejárta az egész határszakaszt, az általa előre

kijelölt helységekből meghallgatásokat végzett. A kijelöltek többsége az Ausztriához átcsatolt községekből tevődött ki. A vizsgálat a korlátozott kiterjedésű, csupán mintegy öt kilométeres határmenti sávban volt - a Nagykövetei Tanácsa irányadó utasításainak megfelelően. Azt vizsgálták, hogy az adott település közigazgatásilag, gazdaságilag, etnikailag melyik érdekelt országhoz kötődik?

A meghallgatásokat végző bizottság a munkájában részt vettek: André Jocard francia őrnagy, aki egyben a bizottság elnöke volt, Artur Craven angol ezredes, Enrico Calma olasz őrnagy, Yamaguchi japán ezredes mint a békekonferencia megbízottjai, érdekelt félként osztrák részről Stefan Neugeberger, magyar részről dr. Villani Frigyes biztosok.

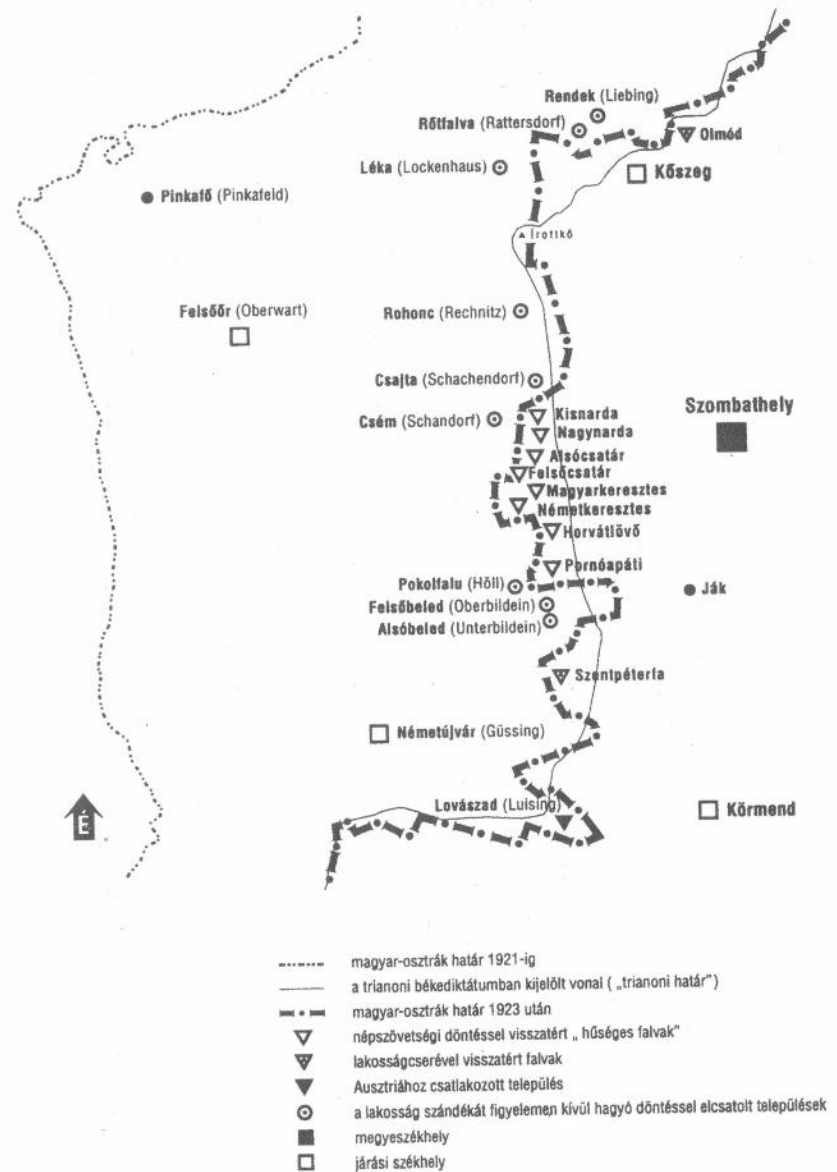
A bizottság a munkáját északon, az „A” szakaszon kezdte, amely Moson megye területét érintette. A meghallgatások előtt a magyar delegátus azt javasolta, hogy az érintett lakosság írásban adja meg a véleményét. A bizottság ezt elfogadta. Amikor viszont a helyszínre kiszálltak azt tapasztalták, hogy az átcsatolás folytán osztrák fennhatóság alatt álló községekben csak azokat a személyeket engedték a bizottság elé akik Ausztria mellett foglaltak állást. Ezek a községek Pamhagen (Pomogy), Wallern (Valla), Halbtorn (Féltorony), Andau (Mosontartcsa) Kisttsee (Köpcseny), Deutsch Jahrndorf (Németjáfalu) községek voltak. Így szükségessé vált a szóbeli meghallgatásuk is, amikor pedig Magyarország mellett nyilatkoztak.

Magyar oldalon meghallgatták Magyaróvár, Rajka, Oroszvár (Rusovce) Hegyeshalom és Horvátjáfalu (Jarovce) lakosságát. Mindannyian Magyarország mellett nyilatkoztak.

A további meghallgatások a „B” szakaszon, a Sopron megyei részen folytatódtak. A bizottság az osztrákokhoz átcsatolt községek közül meghallgatta: Gosswarasdorf (Szabadbáránd), Nikitsch (Füles), Deutschkreutz (Sopronkeresztúr), Ober-, Mitter - és Unterpullendorf (Felső-, Közép- és Alsópulya), Kleinwarasdorf (Bórisfalva), Unterloisdorf (Alsólászló) Oberloisdorf (Felsőlászló), Strehersdorf (Répcemiske), Frankenau (Répcesarud), Lutzmansburg (Locsmád), Mannersdorf a. d. Rabnitz (Répcekehely). A magyar fennhatóság alatt állók közül Zsira községet. A meghallgatások magyar szempontból voltak kedvezőbbek.

A kijelölendő magyar-osztrák határszakasz déli részén, a „C” szakaszon, amely Vas megyei területeket érintett meghallgatásra került az osztrák fennhatóság alatt állók közül: Lockenhaus (Léka), Hammerteich (Hármortó), Leibing (Rendek), Rechnitz (Rohonc), Schachendorf (Csajta), Ober- és Unterschilding (Felső- és Alsócsatár), Schandorf (Csém), Gross- és Kleinnahring (Nagy- és Kiszarda), Kr. Schützen (Horvátlövő), Pernau (Pernóapáti), Prostrum (Szentpéterfa), Gaas (Pinkakertes), Eberau (Monyorókerék), Mógersdorf (Nagyfalva), Weichselbaum (Badafalva), Dutsch Minihof (Németlak), Heilingenkreuz (Rábakeresztúr), Neumarkt a. d. Raab (Farkasdifalva), Jennersdorf (Gyanafalva), Wallendorf (Lapincsolasi), Ober- és Unterbildein (Felső- és Alsóbeled), Heiligenbrunn (Szentkút), Hagensdorf (Karácsafa), St. Katherin (Pószaszentkatalin), Edlitz i. b. (Abdalócz) és Hölldorf (Pokolfalu). A magyar fennhatóság alatt állók közül pedig: Kőszeg, Szombathely városok,

Nyugat-magyarországi „hűség falvak”

Szentgotthárd járási székhely, Lovászd (Luising) Rábafüzes, Jakabháza, Felső- és Alsószölnök, és Nemesmedves községek.

A meghallgatások összesített mérlege Magyarország számára volt kedvezőbb. Az Ausztriához átcsatolt, volt magyar községek többségében meghallgatáskor jól érzékelhető volt az előzetes osztrák megfélemlítés, az attól való további félelem. Ezt igazolta a meghallgatások után a magyar érzelmet kifejező, a magyarok mellett állásfoglaló személyek letartóztatása, hónapokon át tartó meghurcolásuk. Az osztrák hatóságok letartóztatták: Grosswarsdorfon (Szabadbárádon) Mesics Márton plébánost és egy Stipetic nevű horvát pártvezetőt, Grossnahrlingon (Nagynardán) Kuntár József plébánost, Schandorfon (Csém) Dr. Kausz Gyula ügyvédet, Wallendorfban (Lapincsolasziban) Kosik István gazdálkodót. Az osztrák előzetes megfélemlítések ellenére több nagy nyilvános demonstrációra került sor (magyar zászlókkal való vonulás, magyar himnusz éneklése, nyilvános beszédek, szavazatok Magyarország mellett ...stb.). A demonstrációk különösen nagy mértéket öltöttek akkor még osztrák megszállás alatt lévő Nagy- és Kisnarda, Csém, Felső- és Alsócsatár és Szeptéferfa községek esetében.¹²

A döntés

A Magyar-Osztrák Határmegállapító Bizottság tagjai bár a helyszíni meghallgatásokkor ugyanazon állásfoglalásokat, nyilatkozatokat hallották, mégis eltérően értékelték azokat. Ez különösen az érdekelt magyar és osztrák felekre volt érvényes. Így a Népszövetséghez előterjesztendő javaslat megfogalmazása a bizottság „semleges” tagjaira, Franciaország, Anglia, Olaszország és Japán képviselőire hárult. Ők a javaslatukat előzetesen írásba foglalták, de az érdekeltek nem fogadták el. Magyarország a visszacsatolni javasolt községek számát és a területeket kevésnek, Ausztria pedig soknak tartotta. Miután Magyarország nem tudta a javaslatba hozottakat növelni, kényszerűségből mégis elfogadta az előterjesztést.

Az osztrák kifogások ellenére a bizottság antant tagjai a saját javaslatukat - a magyar fél későbbi támogatása mellett - 1922. március 28.-i ülésen továbbra is fenntartották és a Nagykövetek Tanácsán keresztül a Népszövetség Tanácsához terjesztették elő. A javaslat előterjesztése után sajátosan alakult a magyar - osztrák kapcsolat. A két érdekelt fél a politika minden szintjén kereste a számára kedvezőbb megoldás lehetőségét a kialakítandó határvonalban. Az 1922. május 31-én Ausztriában új kancellárként hivatalba lépett Ignacz Seipel. A magyar és az osztrák kormány egyaránt a jó kapcsolatok kialakításába kezdett, rövidesen kereskedelmi szerződést is kötöttek.

A Népszövetség Tanácsa a londoni soros ülésén, 1922. július 19-én tárgyalta meg a magyar-osztrák határjavaslatot. Az érdekelt felek szembenállására tekintettel további tanulmányozás, egyeztetés mellett foglalt állást és későbbi időre napolta el a döntést. Az elnapolás csalódást váltott ki magyar részről. Még az előző év magyar felkelői is felkészültek az osztrákok által megszállt területek bizonyos mértékű visszaadására és a terület azonnali megszállására. Ennek el-

maradása váltotta ki, hogy 1922. július 19-én gróf Sigray Antal Vas megyei birtokain gyülekező felkelők betörték Ausztriába és Hagensdorfb (Karácspán) ott fegyveresen megütköztek az osztrák katonasággal.¹³

A Népszövetség Tanácsában e kérdés előadója Paul Hymans Belgium képviselője volt, aki a szeptemberi ülésre újból előterjesztette azt. A döntést 1922. szeptember 19-én hirdették ki. Ennek értelmében Magyarországhoz visszacsatolni rendelték („ajánlották”) az „A” szakaszon, Moson megyében a Hanság-csatorna részét, Vas megyében Leibing (Rendek) és Rattersdorf (Rótfalva) községeket, a Kőszegi hegység nagy részét, a Pinka-völgyében Kis- és Nagynarda, Alsó- és Felsőcsatár, Magyar- és Németkeresztes, Horvátlövő és Pornóapáti községeket, Szentgotthárd térségében ugyancsak jelentős területeket. Ausztriához átadni rendelték Lovászd (Luisinget) községet.¹⁴

Mind a két érdekelt kormány jelen lévő képviselője lehetőséget kapott, hogy véleményét nyilvánítson a döntésről. Oppenheimer osztrák részről köszönetet mondott a döntésért. Erre minden oka meg volt. Magyarországhoz való visszacsatolásnál addig szóba jött területeknél is kisebb volt az amit a döntés tartalmazott. A magyar véleményt Dr. Villani Frigyes fogalmazta meg. Ő azt mondta: „...a magyar kormány nincs megelégedve a döntéssel, de kénytelen azt elfogadni”.¹⁵ Mindenki számára nyilvánvaló volt, hogy a döntés nem a helyszíni meghallgatásokon, a tényeken alapult, hanem politikai szempontokon. Jelentőséggel bírt, hogy Ausztria, már korábbi tagja volt a Népszövetségnek Magyarországot pedig éppen akkor vették fel. Ausztria népszövetségi kölcsönt kapott gazdasága rendbehozatalához, ehhez a kedvezményhez nem járulhatott egy erősebb elmarasztalás, terület visszaadás. Kedvezőbb volt Ausztria külpolitikai megítélése, nem hangoztatott állandóan határrevíziót, mint Magyarország.

A visszatérők

Ausztriának bár kedvező volt a döntés, kisebb számú községet kellett visszaadni mint amennyit a határmegállapító bizottság javasolt, de Leibing (Rendek) és Rattersdorf (Rótfalva) elvesztése az átcsatolt nyugat-magyarországi területeken - a később létrejött várvidéki „burgenlandi” tartományban - közlekedési szempontjaira rendkívül kedvezőtlen volt. Az új tartomány az említett községek Magyarországhoz való visszacsatolásával elvesztette volna az északi és a déli területeivel a közúti összekötés lehetőségét. Ezért az osztrák kormány lakosság és területcserét kezdeményezett a magyar kormánynál. Ezt a magyar kormány elfogadta. Rendek és Rótfalva cserében visszakérte Olmód (Bleigráben) és Szentpéterfa (Prostrum) községeket. A cserében kért két község lélek száma és területe nagyobb volt az osztrákoknál maradóké. A két érdekelt kormány azonban ebben a cserében egyezett meg.¹⁶

Mindezek után már csak a népszövetségi döntéssel és a cserékkel érintett volt magyar községek visszatérésének előkészítése és gyakorlati megvalósítása volt hátra. Ez jogilag és a gyakorlatban úgy történt, hogy Ausztria képviselője a visszaadott községeket a területekkel együtt jelképesen átadta Jocard francia

őrnagy, bizottsági elnöknek, aki azt tovább adta a magyar kormány képviselőjének, ő pedig az adott megye alispánjának adta tovább.

Az visszatérések két szakaszban, nagy ünnepélyes külsőségek között zajlottak le. Elsőként került vissza 1923. január 10-én Magyarországra Kis- és Nagynarda, Alsó- és Felsőcsatár, Német- és Magyarkeresztes, Horvátlövő községek. Ezen a napon került átcsatolásra Ausztriához Lovászd (Luising). Nem sokkal később a „csereközségek” következtek. 1923. március 8-án Olmód, másnap március 9-én pedig Szentpéterfa térhetett vissza Magyarországra.¹⁷

A Nyugat-Magyarország lakosságáért, területeiért folytatott több éves küzdelem, amely a diplomáciaitól, a fegyveresig terjedt, számokban kifejezhető mérlege a következő lett. A Sopron és környéki népszavazással visszakerült Magyarországhoz 50 020 fő, 44 628 katasztrális holdnyi terület, a határ kiigazítással 5 383 fő 19 756 katasztrális hold. Mindez összesítve azt jelentette, hogy Ausztriától „visszaszereztük” a „békeszerződés” kényszerével átadott lakosság 16,1, a terület 8,1 %-t.¹⁸

Nem maradt el az eseményeket követő értékelés sem. Mindenki tudta, hogy a visszacsatolt községek - és akik nem térhettek vissza azok többsége is - hősiesen kiálltak a „magyarhaza” mellett. Nehéz volt egyedi értékelést adni, mégis meg kellett és meg lehetett tenni.

Ezt az értékelést elsőnek a Magyar Nemzeti Szövetség végezte el. Ez a szervezet a határon túli magyarság képviselőjét látta el. A szövetség 1923. március 13.-án kelt oklevélben Szentpéterfa községet - amelyet többségét a horvát nemzetiségiek alkották - a hat-ármegállapítás során tanúsított bátor magatartásáért, Magyarországhoz való ragaszkodásáért „Cummunitas Fidelissima”, a „Leghűségesebb Község” kitüntető címben részesítette. Ezt a címet Vas megye törvényhatósági bizottsága 1923. május 22.-i ülésén megerősítette. 19. Szentpéterfa község vezetői és lakossága az osztrák uralom alatt is demonstratívan, nyilvánosan háromszor(!) nyilvánította ki ragaszkodását Magyarországhoz. A község küldöttsége demonstráció harmadik esetében még az osztrák katonai kordont is áttörte, hogy együtt ünnepelhesen pár hónappal korábban visszatért Ponóapáti lakosságával. A község az események után is évtizedeken át ünnepelte ezt a történelmi eseményt.²⁰

Nem maradt el a küzdelemben „vezér-személy”-ként részvevők megbecsülése, elismerése sem. Az osztrák hatóságok által meghurcoltakat, a különös bátorságot tanúsítókat kitüntető oklevéllel ismerte el a Magyar Nemzeti Szövetség, köztük voltak olyanok is akiket „Magyarország mártírjái”-nak nyilvánított.

A nyugat-magyarországi felkelő harcok így vezettek el a Magyarország számára megbecsülést hozó soproni népszavazáshoz, a magyar-osztrák határmegállapításnál 10 község és jelentős területek visszatéréséhez. Mondhatjuk azt, hogy a „békeszerződés”-en, valójában a békediktátumon alig száradt meg az aláírás tintája, Magyarország máris - ha csak kismértékűt is, de revíziót erőszakolt ki vele szembe. Több visszatért község emléktáblát készített és avatott fel az események emlékére. A „hűséges falvak” mindegyikében emléktábla hirdeti azt a történelmi tény, hogy az ezerszer elátkozott trianoni diktátum ellenére is visszatérhettek szülőhazájukba és megmaradtak magyar állampolgár-

nak. 2003-ban az események 80. évfordulóján minden községben az eseményt méltató táblákat avattak, a Magyarok Világszövetsége pedig emlékszólót adományozott a „hűséges falvak” leszármazóinak.

Jegyzetek:

1. Részlet az 1921. év XXXIII. törvénycikk 1 § - ból.
2. Zsiga Tibor dr.: Muravidéktől Trianonig Kiad. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendava 1996. 47 - 56. és 81 - 86. p.
3. Villani Frigyes dr.: Bizalmas! Jelentés a soproni népszavazásról és a magyar-osztrák határ megállapításról. Sopron, 1923. (továbbiakban: Bizalmas! Jelentés...) 35. p.
4. Magyar Honvédség Hadtörténeli Levéltár, Budapest Vezérkari Főnökség iratanyaga 52. d. A „velencei - jegyzőkönyv., az eredeti és teljes címe: „A nyugat - magyarországi kérdés rendezésére vonatkozó jegyzőkönyv.”
5. 1922. december 12.-én kihirdetett, 1922. évi XXIX. törvénycikk rendelkezett a soproni népszavazás emlékének törvénybe iktatásáról.
6. A trianoni békeszerződés, az 1921. évi XXXIII. tc. 27 §-a.
7. Magyar Honvédség Hadtörténeli Levéltár, Budapest Határmegállapító Központ, Katonai megbízott iratanyaga 1923 - 1925 „Pótutasítások”
8. Zsiga Tibor dr.: „Communitas Fidelissima” Szentpéterfa. A magyar - osztrák határmegállapítás 1922/23. Szombathely, 1993. (a továbbiakban: Zsiga Tibor dr.: „Communitas...”) 31 - 32. p.
9. „Pótutasítások” I. pontja.
10. Zsiga Tibor dr.: „Communitas...” 39. p.
11. Bánffy Miklós: Huszonöt év (1945) Püski Kiadó, Budapest 1993. 201. p.
12. Magyar Országos Levéltár Budapest, Miniszterelnökség. Osztrák - magyar Határmegállapító Bizottság K - 49 3. csomó, valamint Zsiga Tibor dr.: „Communitas... 55 - 87. p.
13. Zsiga Tibor dr.: Burgenland, vagy Nyugat-Magyarország ?, Burgenland, oder, Westungarn? Oberwart (Felsőőr) 1991. 94 - 101. p.
14. Villani Frigyes dr.: Bizalmas! Jelentés... 60 - 64. p.
15. Kőszeg és Vidéke 1922. szeptember 24. 1.p. és Vasvármegye 1922. szeptember 21. 1. p.
16. Schlag, Gerald: Die Grenzzienhung Österreich - Ungarn 1922/23 Burgenladische Forschungen S. VII. Eisenstadt 1984. 343. p.
17. Vas Megyei Levéltár Szombathely Alispáni iratok 21111/1922. sz. Vasvármegye Hivatalos Lapja XXI. évf. 13. sz. 1923. március 29. 80. p.
- Kőszeg és Vidéke 1923. március 11. sz. 1. p., Vas Megyei Levéltár Szombathely Németh János napló feljegyzései XIV /29. 10 - 19. p. Vasvármegye Alispáni iratok 4528/1923. sz és Vasvármegye 1923. március 10. sz. 2. p.
18. Villani Frigyes dr.: Bizalmas! Jelentés... 86 - 87. p.
19. Vas Megyei Levéltár, Szombathely Vasvármegye törvényhatósági bizottsági jegyzőkönyvek 1923. május 22. 4941/1923. sz.
20. Szentpéterfa község képviselőtestületének 1933. október 31. -i jegyzőkönyve a 1369/1933. sz., Vasvármegye 1938. március 11. sz. 2. p.

dr. Zsiga Tibor ügyvéd, történész

Zala megyében, Csonkahegyhát községben született 1939-ben. A nemeskéri Nemes Kis-Zsiga család leszámozottja. Két főiskola eredményes befejezése után Budapesten, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és jogtudományi karán szerzett diplomát. Huzamos időn át szolgált a rendőrség állományában. Több fontos beosztást töltött be. Többek között, mint parancsnok részt vett 1965-1970 között, a magyar-osztrák határon telepített aknazár (a „vasfüggöny-halálzóna”-jának) felszámolásában. Rendfokozata ezredes. Jelenleg ügyvédként praktizál.

Aspirantúrájának témája: „Nyugat-Magyarország sajátos szerepe 1918-1922 között”. Az eredményes védés után a történelemtudomány kandidátusa tudományos fokozatot nyerte el. (1986) Kutatási témakörében több könyvet írt, tudományos pályázatot nyert. Néhány kiemelés: „Horthy ellen a királyért”, „A szentgotthárdi fegyverbotrány”, „Burgenland, vagy Nyugat-Magyarország?” (magyar és német nyelvű kiadvány) „Communitas Fidelissima – Szentpéterfa”, „Muravidéktől Trianonig”

Az MTA köztestületének tagja.

Kele Sándor

Magyarország súlyos veszteségei
a trianoni békediktátum miatt

Az 1920. június 4 - én a Versailles-i Trianon-kastélyban aláírt békeszerződés egyike a legmeghatározóbb eseménynek a magyar állam és nemzet történetében. A trianoni békediktátum – a világ legkegyetlenebb békéje – Magyarország számára hivatalosan is az első világháború lezárását jelentette. Egy olyan háborúnak a lezárását, amelyben Magyarország a Monarchián belül nem kívánt részt venni és csak külső kényszerek hatására lépett be abba. Ennek ellenére a legsúlyosabb büntetéssel sújtották. Elvesztette területének kétharmadát, lakosságának több mint 60 százalékát és ezen felül még a győztes nagyhatalmak 200 millió aranykorona jóvátétel fizetésére is kötelezték a kivézet, kifosztott Csonka-Magyarországot. A trianoni békediktátum után újra kellett felépíteni mindazt, amit a világháború, a bolsevista proletárdiktatúra és a román hadsereg fosztogatása okozott. A tárgyalásokon Magyarország nem vett részt, ott voltak viszont a Társult Hatalmak között, Románia, a Szerb-Horvát-Szlóven állam és Csehszlovákia, akik hatalmas területeket kaptak Magyarországból. Jelentős területet kapott a háborút elindító Ausztria is.

Az Országos Közművelődési Tanács 1927-ben – ahogy akkor írták, az Igazság ébredésének esztendejében - részletes összefoglaló könyvecskét adott ki a súlyos veszteségekről „**M a g y a r K A T E K I Z M U S** amit mindenkinek tudni kell az elszakított magyar területekről” címmel.

Az Országos Trianon Társaság a lehetőségei szerint mindent megtesz, hogy az igazságot tartalmazó könyvecske minél szélesebb körben terjedjen, tájékoztasson a Csonka-Magyarországon. Eddig öt hasonló kiadványban 10 ezer példány jelent meg.

The peace treaty signed in the Petit Trianon halls of the Versailles Palace on the 4th of June 1920 is one of the most determining events in the history of the Hungarian Nation. The Trianon Peace Dictate, one of the most unmerciful peace treaties in World's history meant the official end of the First World War for Hungary. The closure of a war Hungary did not want to participate to within the Monarchy, where it was forced to enter by external pressure. Despite this fact, it suffered the most severe consequences, losing two third of its territory, 60% of its inhabitants, and, furthermore, the rubbed, bleeding and dismembered nation was obliged to pay 200 million gold crowns as indemnity. After the peace dictate, all the damage caused by the World War, the Bolshevik dictatorship and the rubberies of the romanian army had to be rebuilt. Hungary did not participate to the negotiations, where, amongst the Allied Forces, Romania, Czechoslovakia and the Serbo-Croatian-Slovenian State were present, all of them receiving

huge territories from Hungary. Austria, the one starting the war also received a large part.

In 1927, then stated as the „year of Truths' awakening”, the National Public Education Board published a summary book on the severe losses entitled „Hungarian Cathedism – what everyone should know about the stolen hungarian territories”

The National Trianon Association does everything within its limits to spread the leaflet in the largest possible circle, to inform everyone in the dismembered Hungary. So far, more than ten thousand copies were issued through five editions.

Kele Sándor gépészmérnök, nyugdíjas, a külkereskedelem és nemzetközi kapcsolatok volt dolgozója, az Országos Trianon Társaság elnökségének tagja. Alelnökként a társaság célkitűzésének megvalósítása érdekében a trianoni békeszerződés és annak következményei igazságtalan voltának feltárásával, tudatosításával, elemzésével kapcsolatos előadásokat, megemlékezéseket szervez és tart. Segíti a tagozatok munkáját és irányítja a Társaság kiadványainak terjesztését

Sándor Kele, retired mechanical engineer, former employee in the foreign trade and international relations' sector, member of the presidency of the National Trianon Association. As Vice President, his role is to participate in realising of the goals of the Association, such as organising presentations, commemorations and research on the unjustness of the Trianon Peace Treaty. He helps the work of the committees and the distribution of the Associations' publications.

Dr. Újvári Ferenc ügyvéd

Dr. Újvári Ferenc kolozsvári ügyvéd „végrendelete”

Eredetileg elhangzott t 2008. június 29-én, Verőcén, az „Erdélyország az én hazám” rendezvényen

A Magyarok Világszövetsége elnökét szintén a lecsatolt területeken élő magyarok közül kell megválasztani – amint ez napjainkban meg is történt – de ezt ismerje el a magyar kormány és a parlament, költségvetésből működtessék a szervezetet, és ezzel bizonyítsuk a nagyvilágnak, hogy a magyar nemzet újra egyesült.

Jézus Krisztusban szeretett székely testvéreim!

Eljöttetek erre a háromnapos rendezvényre, hogy kikapcsolódjatok, és ugyanakkor bekapcsolódjatok az egyetemes magyar sorskérdéseket tárgyaló munkaközösségekbe is!

Ha netalán a történelem holnap megkérdezné: mi a jövőképetek Kárpátalja, Felvidék, Délvidék, Bánság, Partium, Máramaros, Erdély és Csonka-Magyarországról, meg tudnátok-e azonnal válaszolni?

Ezért is gyűltetek itt egybe, hogy közösen gondolkodjatok, és közösen készítsétek el jövőképeteket az említett országrészekről.

Én meg azért jöttem ide Kolozsvárról, hogy tudomásotokra hozzam azt a „végrendeletemet”, amelyet a Szentlélek Úristen gerjesztett az én elmémbe, lelkemben és szívemben 1998. január 1-én. Ez az én jövőképem az említett országrészekről.

Mielőtt e „végrendeletemet” ismertetném, négy történelmi eseményre emlékeztetek.

Az első: az 1940. augusztus 30-i Bécsi Döntés után Horthy-Csáky-Teleki az észak-erdélyi vegyes lakta helységekből kötelező tantárggyá, tették a magyar iskolákban is a román nyelv és irodalom tanítását. Én 1941. júniusában érettségiztem a Kolozsvári Református Kollégiumban, és érettségi tantárgyam volt a román nyelv és irodalom. Tehát Horthy nemzedéke a fasiszta világban a nemzetiségek javára működtette a demokráciát. Sajnos, napjainkban Ukrajna, Szlovákia, Szerbia, Románia a demokrácia világában működtetik a faszizmust! A történelmi megbékélés érdekében – jogos követelésünk – szomszédaink is alkalmazták Horthyék joggyakorlatát!

A második: 1944. augusztus 23-án a románok hátba döfték nyugati szövetségeseiket, azokat elárulva átálltak az oroszok mellé, és ezzel felgyorsították a kelet-európai országokban a kommunizmus megvalósítását. Ezért Sztálin meg-

dicsérte őket, és meg is ajándékozta azzal, hogy Észak-Erdélyt elvette Magyarországtól és Romániához csatoltatta.

A harmadik: 1956. október 23-án a magyar ifjúság fegyvertelenül szembe, mert szállni a világ leghatalmasabb hadseregével, és vére ontásával beindította azt a folyamatot, amely a szovjetek kivonulásához vezetett a kelet-európai országokból, később pedig a Szovjetunió, Csehszlovákia és Jugoszlávia felbomlásához. Amíg 1944. augusztus 23-ból csak a szovjetek és a románok profitáltak, addig 1956. október 23-ból az öt kontinens valamennyi népcsoportja nyert, mert alapvető emberi- és szabadságjogokat hoztak működésbe, amiért a magyar nemzet ma is várja a nyugat-európai világ dicséretét és jutalmát!

A negyedik. Magyarország miért nem válhatott egy tökéletes nemzeti állam-má? Azért, mert Szent István a soknyelvűségnek és a sokszínű kultúráknak volt a híve, és ezért mindenkit befogadott Magyarországra, fajra, nemzetiségre, nyelvre, vallásra való tekintet nélkül. Az Árpád-házi királyok, és a magyar közigazgatás ezer éven át működtette a Kárpát-medencében az egyetemes alapvető emberi jogokat, amelyeket az Európai Unióban most kezdenek bevezetni. Ezért Magyarországot nem megbüntetni kellett volna 1920. június 4-én, hanem kitüntetni. Politikusainknak a feladata, hogy e két fegyvertényért – a Szent István-i állameszméért és 1956. október 23-ért – lobbizzanak az Európai Unió országainak politikusaival.

Előljárom zárásul még két gondolat.

Kárpátalján Kovács Miklósék, Felvidéken Duray-Csákyék, Délvidéken Pásztorék, Ágoston Andrásék, Bánságban, Partiumban, Máramarosban, Erdélyben Frundaék, Markóék, Verestóyék mitől nemzeti kisebbségek?! Elhagyták szülőföldjüket? Kivándoroltak saját hazájukból és letelepedtek egy más nemzet országában? Ha igen, akkor valóban nemzeti kisebbségek, de ha nem mozdultak el saját szülőföldjükről, otthon maradtak és otthon vannak, akkor semmi esetre sem lehetnek nemzeti kisebbségek, hanem csakis a velük együtt lakó más ajkúakkal társnemzetek. És ebben az esetben másként tevődnek fel a kérdések, és mások az egymáshoz való jogviszonyok.

Fent nevezettek mikor élnek azzal a joggyakorlattal, juriszprudenciával, amelyet Vaida Voievod Alexandru 1918. november 20-án kreált, amikor a budapesti magyar parlamentben bejelentette: Tisztelt képviselőtársaim, vegyétek tudomásul, hogy mi románok máától kezdve nem vagyunk többet nemzetiségi kisebbségei a történelmi Magyarországnak, hanem társnemzete a magyaroknak.

Nevezettek mikor jelentik be ezt a joggyakorlatot azon parlamentekben, szenátusokban, amelyekben jelenleg dolgoznak?!

S végül az európai Unió parlamentjében bármennyire is hangoztatják, hogy a határok légiesedtek, ennek dacára köztudott, hogy Románia keleti határa hol kezdődik, és mindenki tudja, hogy nyugati határa, a román közigazgatás, Ártándnál ér véget bűnösen és átkosan!

Ezek után rátérek „végrendeletem” ismertetésére.

Nagyon kérek mindenkit, ne fogadja el, ne nyugodjon bele, ne tekintse véglegesen lezártnak azt a büntető határozatot, amelyet 1920. június 4-én hirdettek ki a trianoni palotában a háborúban győztes nagyhatalmak, amelynek alapján

a történelmi Magyarországot feltrancsírozták és országrészeket ajándékoztak oda az utódállamoknak, és 3.500.000 lélekszámú magyar nemzetrészt nemzeti-ségi kisebbségi státusba degradáltak.

Ebbe nem lehet belenyugodni, ez ellen szakadatlanul tiltakozni kell, mert minden ítéletnek van kezdete és van vége, minden ítélet ellen van jogorvoslat: fellebbezés, felülvizsgálat, perújrafelvétel – revízió. És akik e jogorvoslatokkal élnek, jogszerűen járnak el, azok pedig akik ezt ellenzik, vétkeznek a jogszerűség ellen, jogellenesen cselekszenek.

Én nem vitatom, hogy jogelöldeim vétkeztek volna vagy nem a Kárpát-medencei népekkel szemben, de én és az én nemzedékem, fiaink és unokáink 1920. június 4-e után születünk. Nekünk miért kell ártatlanul „leülnünk” ezt a büntetést?!

Hangsúlyozom, ezt nem lehet elviselni, ez ellen szakadatlanul tiltakozni kell – mint a Szentírás is írja – alkalmas és alkalmatlan időkben, mindaddig, amíg a szerzőknek jogutódai revízió tárgyává nem teszik.

És fejezzük már be a Trianonról való évenkénti megemlékezéseket, a trianoni gyásznapokat. Trianont feldolgozta már a nemzetközi jogi irodalom, a hazai közjog-alkotmányjog, a szépirodalom, a költészet, József Attilával bezárva. Különböző tanulmányokkal ne „szórakoztassuk” már egymást újabb 88 esztendőig. Kimerült már türelmünk, az elmékedések mezejéről térjünk már át a cselekvésekre.

Ha a trianoni dráma szlovák-szerb-román partnereinkkel történik meg, nem 88 évet, de még 8 hónapot sem vártak volna, hanem kikényszerítik annak revízióját. Hát mi se legyünk éheltlenebben említett partnereinknél!

Én a tiltakozásnak három variációját dolgoztam ki, a negyediket kölcsön vettem Erdély nagy püspökétől, Márton Árontól, akivel egybehangzóan vállalja ezt Dr. Tóké István teológiai professzor, Tóké László édesapja, akire mindig úgy néztünk és nézünk fel, mint az Erdélyi Református Egyházkerület örökös tiszteletbeli püspökére.

Tiltakozásom első variációja: A Magyar Köztársaság mindenkori elnökét a jövőben a lecsatolt területeken élő magyarok közül kell megválasztani. Ezzel demonstráljuk a nagyvilág felé, hogy a történelmi Magyarországot szétdarabolhatják, de a megváltozott körülmények, a diktatúrák felszámolása és a demokrácia beköszöntése után a magyar nemzet újra egyesül – Illyés Gyula szavaival – fent a magasban, vertikálisan, és megteremtődött a nemzet uniója.

Az én jelöltem D. Tóké László, akit az Úristen kiválasztott és elküldött a nemzetuniónak működtetésére a Kárpát-medencei őssz-népek javára is, fajra-nemzetiségre-nyelvre-vallásra való tekintet nélkül.

Tiltakozásom második variációja: A Magyarok Világszövetsége elnökét szintén a lecsatolt területeken élő magyarok közül kell megválasztani – amint ez napjainkban meg is történt – de ezt ismerje el a magyar kormány és a parlament, költségvetésből működtessék a szervezetet, és ezzel bizonyítsuk a nagyvilágnak, hogy a magyar nemzet újra egyesült. A mindenkori magyar kormány és a Magyarok Világszövetsége között jöjjön létre egy hallgatóságos egyezmény, amelynek értelmében azokat a magyar sorskérdéseket, amelyeket a magyar kor-

mány különböző okokból nem vihet nemzetközi fórumok elé, ezt tegye meg a Magyarok Világszövetsége, mint civil szervezet, alulról történő kezdeményezésekkel. A demokráciában minden alulról indul, és már a rómaiak is megmondták: vox populi, vox Dei – a nép szava Isten szava. És ez elől nem lehet kitérni a demokrácia világában.

A harmadik variáció: Minden magyar, aki szülőföldjéről elmenekült, írjon meg egy három soros kérést, amelyben ez álljon: alulírott kényszer hatása alatt menekültem el és hagytam ott szülőházamat, szántó-kaszáló-fenyveserdő ingatlanaimat, ásványvíz-földgáz forrásaimat, arany- és sóbányáimat, és a megváltozott körülmények között vissza akarok telepedni, és birtokba akarom venni őseim által reám hagyott vagyonomat. Ezt iktassák a Magyarok Világszövetségénél, amely a három és félmillió kérést juttassa el az öt kontinens valamennyi országának kormányaihoz. Kizártnak tartom, hogy hatástalan maradjon, ha állandóan kérné a Magyarok Világszövetsége az említett kormányok véleményét. De cselekedjünk már, tegyünk már valamit, ne üljünk karba tett kezekkel. Politikusaink ezekben a kérdésekben lobbizzanak kartársaiknál.

A negyedik variációt Márton Áron püspök fogalmazta meg rabruhában a bukaresti katonai törvényszék előtt, amikor az utolsó szó jogán a következőket mondotta:

„Az a vádpont, mely szerint Trianon ügyében emlékirattal fordultam az ENSZ-hez, az megfelel a valóságnak, és ezért vállalom a felelősséget, mert egy telekkönyvi jogi társtulajdont képező ingatlant, országot, nem lehet úgy megsztani, hogy az egészet odaítélem csak az egyik társtulajdonosnak, és a többi jogvesztő, kárszenvedő marad.”

Köztudott, a történelem folyamán, Kárpátalján a magyarok a ruszinokkal, ukránokkal telekkönyvi társtulajdoni jogviszonyba kerültek, Felvidéken a szlovákokkal, Délvidéken a szerbekkel, Bánság, Partium, Máramaros Erdélyben a románokkal, és a társtulajdoni jogviszonyt csak úgy lehet megszüntetni, hogy az érdekelt társtulajdonosok között osztom fel az országrészeket a két Bécsi Döntés mintájára, jobban odafigyelve a régiók gazdasági működésére, úthálózatra, népi-nemzetiségi adatokra. A román polgári törvénykönyv 728. szakasza is így rendelkezik – teszem hozzá.

És ebben az esetben az érintett kormányok ne abban versenyezzenek egymással, hogy melyik tudja hamarabb beolvasztani vagy elüldözni a másajkúakat, hanem abban, hogy melyik tud nagyobb személyi-kulturális-területi autonómiát működtetni a másajkúak részére, és melyik tud magasabb életszínvonalat biztosítani! És ezt a versenyt az ENSZ felügyelete alatt hajtani végre, és amelyik kormány nem így jár el, attól újabb területeket kell elvenni, és a versenyt végrehajtó másik kormányra bízni.

Ebben az esetben a románoknak nem kellene könnyeket hullatniuk, hogy „elvezítették” Kolozsvárt, Meggyest, Brassót és a többi észak-erdélyi városokat, mert ha ezek a városok társtulajdon tárgyát képezik, akkor magyar közigazgatás alatt pontosan olyan román városok is, mint amilyen magyar városok. És nekünk, magyaroknak, nem kellene sírnunk, hogy „elvezítettük” Temesvárt, Szebent, Fogarast és a többi dél-erdélyi városokat, mert ha ezek a városok társ-

tulajdon tárgyát képezik, akkor román közigazgatás alatt pontosan olyan magyar városok is, mint román városok. Az autonómia teljes működtetése szellemében, a svájci demokrácia értelmében, a demokráciában nem a többség diktatúrája valósul meg, hanem a kisebb nemzetiségek is pont olyan jogokat gyakorolnak, mint a nagyobb létszámúak.

Ezt meg lehet valósítani kerekasztalnál, ököljog és vérontás nélkül, mert civilizált, kultúrált emberek vagyunk. Csak őszinte politikai akarat kell hozzá minden oldalról!

Ez az én „végrendeletem”, ezt népszerűsítsétek! Úgy legyen, Ámen!

Kelt Verőcén, 2008. június 29-én